

IZJAVA ZASSS za PARTNERSTVO

Ljubljana 14.1.2024

ZASSS v splošnem podpira oziroma deli mnenja skupin Partnerstva, ki so izražena v dokumentih, predstavljenih na srečanju predstavnikov Partnerstva 16. 12. 2023 na Osnovni šoli Lava, v nadaljevanju pa dodaja nekatere svoje poglede v točkah, kjer so razmišljanja (ali celo dejstva) drugačna, kjer želimo večji poudarek ali kjer določeni vidiki niso bili upoštevani oziroma omenjeni.

V splošnem bi bilo treba pri reformi šolskega sistema izhajati iz že omenjenega dejstva, da se nahajamo tik pred peto industrijsko revolucijo, zato je več poudarka treba nameniti odnosnosti tako do znanja kot do izobraževanja. Četrta industrijska revolucija, v kateri živimo, v temeljih spreminja način, kako živimo, delamo in smo povezani med seboj, zato tega pri reformi ne smemo spregledati. Temeljito moramo razmisliti tudi o tem, kako prilagoditi izobraževalni sistem potrebam in vrednotam družbe 5.0, od osnovnih šol (ali že vrtcev) naprej. Strokovnjaki na Japonskem odkrivajo, da je ključ do tega, da mlade pripravijo na hitre tehnološke spremembe, usmerjenost na prednosti človeka. V obdobju Googla si ljudje več ne zapomnijo vsakega podatka in dejstva. Veliko nalog najbolje opravijo računalniki. Zato je potrebno dati poudarek človeškim veščinam, kot so komuniciranje, vodenje, vzdržljivost, radovednost, razumevanje in bralne veščine. Učiteljeva vloga se zato nujno spreminja - učitelj ne sme biti samo prenašalec podatkov, ampak mora učencu predati vse prej navedene veščine.

Naši otroci si zaslužijo dobro šolo. Lahko da (sicer zaenkrat) še imamo dobro šolo. Vendar pa rezultati vseh letošnjih mednarodnih raziskav kažejo, da so trendi izrazito slabi, celo „katastrofalni“. Brez skupnega ukrepanja vseh jih ne bomo obrnili. Starši nikakor ne bežimo pred svojim delom odgovornosti. Vsekakor je naša primarna naloga vzgoja, naš odnos do otrok in da svojim otrokom privzgojimo delovne navade, spoštovanje drugih sovrstnikov in učiteljev. Ampak naš otrok, ko prestopi prag šole, je predan odgovornosti učiteljev, katerim zakonodaja nalaga, da naše otroke „vzgajajo in izobražujejo“. Nenazadnje pa imajo učiteljice in učitelji odgovornost tudi do otrok, ki imajo doma slabše odnose glede primerne vzgoje – še posebej ti osnovnošolski otroci potrebujejo dobro šolo, saj si sami niso krivi za pomanjkljivo vzgojo doma. Celoten šolski sistem pa bi se moral še bolj zavedati tudi svoje moralne odgovornosti do otrok in do celotne družbe. Temu so včasih rekli „prosveta,“ učitelji so s ponosom sebe smatrali za „prosvetne delavce“. Ta ponos in zanos je potrebno učiteljem vrniti. Prepričani smo, da

velika večina staršev želi svojim otrokom dobrih učiteljic in učiteljev, ki jih tudi spoštujemo.

Glede na navedeno najprej povzemamo konkretne predloge ZASSS, ki izhajajo iz uvodoma omenjenega dokumenta ZASSS iz leta 2018 ZA PRIHODNJI RAZVOJ SLOVENSKEGA ŠOLSTVA, ki smo ga večkrat predstavili javno ter raznim predstavnikom šolskega sistema:

1. urediti učne načrte,
2. vzpostaviti sistem zagotavljanja kakovosti v osnovni šoli,
3. zagotoviti stabilno in celovito učbeniško politiko,
4. okrepiti vzgojno vlogo šole,
5. zagotoviti pravočasno obravnavo in enotne kriterije za otroke s posebnimi potrebami,
6. uravnotežiti upravljanje osnovnih šol (3, 3, 3),
7. okrepiti partnersko vlogo staršev v šolskem sistemu.

Sledi mnenje ZASSS o predlogih skupin v Partnerstvu (vrstni red je povzet po dnevnem redu srečanja predstavnikov Partnerstva 16. 12. 2023 na Osnovni šoli Lava):

1. Skupina za predšolsko vzgojo

Predlogi skupine:

Organizacija
predšolske
vzgoje

- **Vključenost otrok v vrtec**
- Iskanje strategij za zvišanje deleža malčkov in otrok, vključenih v celodnevni program vrtca.
- **Normativi za oblikovanje oddelkov**
- Ukinitve fleksibilnega normativa števila malčkov/otrok v oddelku.
- Znižanje normativa, ki določa število otrok v oddelku, in sicer v 1. starostnem obdobju (1-2 leti) na največ 10 malčkov; v 2. starostnem obdobju za otroke, stare 3-4 leta, na največ 15 otrok in za otroke, stare od 5-6 let, na največ 20 otrok.
- **Prostorski normativi in ostali prostori v vrtcu**
- Uresničevanje zakonsko določenega prostorskega normativa, ki določa 3 m² na otroka, pri čemer se prostori izven igralnice ne upoštevajo v prostorskem normativu.
- V prihodnosti je potrebno v vrtcih načrtovati telovadnico (v vsaki enoti) in knjižnico kot ločena prostora.
- Vrtec ima knjižnico in bibliotekarja_ka, ki sodeluje z več enotami ali več manjšimi vrtci.
- V vseh enotah vrtca se zagotovi ustrezna in varna zunanja površina za gibanje oz. otroško igrišče.
- **Sočasna prisotnost strokovnih delavcev in delavk**
- Podaljšanje sočasnosti dveh strokovnih delavcev_k, in sicer za 1. starostno obdobje na 8 in v 2. starostnem obdobju na 6 ur. Sočasnost naj se zagotovi s fleksibilno organizacijo dela v vrtcu.

Otroci,
katerih prvi
jezik ni
slovenščina,
v vrtcu

- Znižanje normativa, ki določa število otrok v oddelku, če so vanj vključeni otroci, ki ne govorijo slovenskega jezika.
- Omejiti najvišje število otrok, ki ne govorijo slovenskega jezika, v oddelku vrtca na 10 % vseh otrok.
- Zaposlitev dodatne osebe (ki govori jezik otrok) v vrtcu, v katerega je vključenih večje število otrok, ki ne govorijo slovensko (npr. za pomoč pri uvajanju otrok, sporazumevanju s starši).
- Otrokom, ki ne govorijo slovensko, zagotoviti, tudi skozi proces individualizacije, pogostejši stik s slovenščino znotraj oddelka in hkrati zagotoviti možnosti dodatnega stiska z njihovimi materinščinami (na ravni vrtca ali več vrtcev).
- Organizirati brezplačne tečaje slovenskega jezika za starše v dopoldanskem času v prostorih vrtca.

Romski
otroci v
vrtcu

- Zagotoviti možnosti za vpis v vrtec za vse romske otroke. Za mlajše otroke v romskem naselju (od 1 do 3 leta), za starejše otroke (od 3 do 6 let) v prostorih javnega vrtca v urbanem okolju.
- Znižanje števila otrok v oddelku (npr. od 10 do 14 3- do 6-letnih otrok).
- Tri strokovne delavke v oddelku vrtca v romskem naselju. Med njimi oseba, ki govori jezik otrok.
- V romskem oddelku opredeliti število obveznih ur svetovalnega dela za aktivno sodelovanje s starši otrok.
- Prostor vrtca (notranji in zunanji) v romskem naselju mora ustrezati normativom, ki veljajo za prostor javnega vrtca.
- Organizirati tečaje jezika in drugih vsebin o razvoju in učenju otrok za starše v dopoldanskem času v prostorih vrtca.
- Stimulativni dodatek za zaposlene strokovne delavce v oddelku vrtca v romskem naselju.

Otroci s
posebnimi
potrebami
v vrtcu

- Omejiti najvišje število otrok s posebnimi potrebami v oddelku vrtca na 10 % vseh otrok.
- Znižanje normativa, ki določa število otrok v oddelku, za najmanj 2 otroka, če je vanj vključen otrok s PP.
- Spremljevalci otrok s PP morajo imeti ustrezno izobrazbo ter pridobljena znanja za delo s predšolskimi otroki.
- Skrbeti je potrebno za stalno strokovno izobraževanje strokovnih delavcev in delavk ter spremljevalcev na področju dela z otroki s PP. Več vsebin o otrocih s PP je potrebno vključiti tudi v redno izobraževanje vzgojiteljev_ic in pomočnikov_ic vzgojitelja.
- Povečati število ur dodatne strokovne pomoči na otroka s PP na 5 ur tedensko.

Kurikulum

- Več razmisleka in načrtnega dodatnega izobraževanja strokovnih delavk in delavcev o pomenu igre za otrokov razvoj in učenje v vrtcu.
- V kurikulumu poudariti pomen različnih oblik igre, možnosti njenega spodbujanja s strani odraslih in opazovanja malčkov/otrok v igri.
- V kurikulumu poudariti cilje in vsebine o spoštovanju različnosti med otroki (kultura, jezik, revščina, spoli), multikulturalizmu, medgeneracijskem povezovanju, starizmu.

Financiranje vrtcev in zaposlovanje novega kadra

- Preoblikovanje lestvice za plačilo vrtca staršev, ki je preveč progresivna.
- Fleksibilno financiranje vrtcev (oddelkov) glede na vključenost npr. otrok tujcev, otrok, ki prihajajo iz socialno, ekonomsko in kulturno manj spodbudnega okolja.
- Država mora načrtovati in izvajati dejavnosti za dvig ugleda poklica vzgojitelja_ice in pomočnika_ice vzgojitelja v družbi ter razvoj interesa za poklic pri osebah različnih spolov, hkrati pa zagotoviti primerno plačilo za njihovo delo.
- Večji delež BDP, namenjen vzgoji in izobraževanju, in znotraj tega večji delež namenjen predšolski vzgoji v vrtcu.

Prehod iz
vrtca v šolo

- Zagotavljanje „mehkega prehoda“ iz vrtca v šolo, tudi z razumevanjem, da poteka priprava na šolo v vseh letih malčkovega/otrokovega bivanja v vrtcu.
- Usklajenost pri posodabljanju kurikulumuma za vrtce in učnih načrtov v prvem triletju osnovne šole, in sicer glede ciljev in pristopov ter načinov dela.
- Zagotavljanje tesnejšega in pogostejšega sodelovanja med strokovnimi delavci in delavkami vrtca in šole.
- Načrtovanje individualnega pogovora med strokovnimi delavci_kami in starši posameznega otroka o otrokovem vpisu v šolo med zadnjim letom obiskovanja vrtca.
- Vsakoletno izvajanje predavanj za starše, pogovorov s starši o pripravljenosti otroka za šolo in prehodu otrok iz vrtca v šolo.
- Zakonska opredelitev, da v prvem razredu osnovne šole kot druga učiteljica poučuje vzgojiteljica; priporočila, da učiteljica iz 1. razreda poučuje otroke tudi v 2. in 3. razredu.

Mnenje ZASSS

Posebej se nam zdi pomembno:

- **prenos informacij (kartoteko) o otroku iz vrtca v osnovno šolo za potrebe pedagoškega procesa, pri čemer bi morali ta prenos informacij tudi zakonodajno podpreti tako, da varstvo osebnih podatkov (GDPR) pri tem ne bi več predstavljalo omejitev in ovir,**
- **vrtec ostane vrtec brez elementov šole, saj je bila z uvedbo devetletke mala šola prestavljena v 1. razred (več o 1. razredu osnovne šole glej pri skupini za osnovno šolo),**
- **več pozornosti nameniti podpori staršev za vzgojo otrok, saj če se zamudi to obdobje, se zamudi veliko,**
- **nadgraditi vse pedagoške študijske programe za nove vzgojitelje in strokovna, praktično zasnovana usposabljanja za obstoječe vzgojitelje z osnovami specialno-pedagoških znanj (kot obvezno z zelo kratkim terminskim okvirom in rednimi osvežitvenimi seminarji, ne kot izbira posameznega vzgojitelja),**
- **max. število ur DSP je formalno (na odločbi) že sedaj 5 ur tedensko, vendar je v tem zajeta 1 svetovalna ura, od katere otrok nima nič (zavod jo dobi financirano za administracijo, notranje usklajevanje in delo s starši) - ta ura naj se nadomesti z uro dela z otrokom, da bo dejansko izvedenih z odločbo določenih 5 ur tedensko,**
- **povezati zdravstveni in vzgojno-izobraževalni sistem vsaj pri že diagnosticiranih otrocih s PP, najbolj pa pri vseh.**

2. Skupina za osnovno šolo

Predlogi skupine:

1. Pri prehajanju iz vrtca v osnovno šolo se vzpostavijo ustrezni mehanizmi sodelovanja med obema ustanovama, ki pripomorejo k za učence bolj optimalnemu prehodu v program osnovnošolskega izobraževanja.
2. Zagotovi se kontinuiteta poučevanja enega učitelja v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju (VIO), pri čemer je morebitna zamenjava učitelja utemeljena izjema in ne pravilo. V prvem razredu poleg učitelja poučuje vzgojitelj v enakem obsegu ur kot učitelj.
3. Okrepi se izvajanje notranje učne diferenciacije v prvem VIO. Sistemizira se dodatno delovno mesto drugega učitelja [varianta: vzgojitelja], ki sodeluje pri delu učitelja tudi v 2. in 3. razredu vsaj v polovičnem obsegu ur.
4. Uvede se nivojski pouk za učno zmožnejše učence (nadarjene, z višjimi učnimi aspiracijami) pri matematiki, slovenščini in tujem jeziku v 8. in 9. razredu [varianta: v 3. VIO], čemur se ustrezno prilagodi tudi učne načrte pri teh predmetih.
5. Za preostale učence se omogoči bodisi nivojski pouk na dveh nižjih ravneh (prva, druga zahtevnostna raven) bodisi pouk v manjših heterogenih skupinah. Če pouk za te učence poteka v nivojskih skupinah, se učenci za raven zahtevnosti odločijo sami. Če pouk poteka v heterogenih skupinah, je potrebno preprečiti tvorjenje prikrito homogenih skupin.
6. Preuči se ustreznost obstoječega izvajanja izbirnih predmetov.
7. Zagotovi se večje vključevanje učiteljev v načrtovanje tako notranjega kot zunanjega učnega prostora. Zagotavljanje različnih možnosti zunanjega učnega prostora: učilnice na prostem, funkcionalna igrišča, športna igrišča, trajnostna igrišča.
8. Vzpostavijo se mehanizmi za spodbujanje pouka v zunanjem prostoru šole, vključno z izobraževanji za učitelje, da bi spoznali možnosti vključitve učnega prostora za različne učne predmete.
9. Spodbuja se oblikovanje inkluzivnih učnih prostorov, ki ne bodo vključevala le potreb gibalno oviranih učencev in otrok, ampak tudi druge skupine (slepe, gluhe, hiperaktivne ipd.), ter v smislu koncepta Universal Design of Learning zadovoljevala potrebe vseh učencev, tudi preko koncepta multisenzornosti oz. veččutnega učenja.
10. Oprema naj zagotavlja fleksibilno postavitve prostora (npr. premične mize ustreznih oblik, premični stoli, kotički za umik, pregradne stene ali stojala, police, table).
11. Učenci in učitelji naj imajo na razpolago ustrezne učne pripomočke ter prostore, v katerih jih shranjujejo.
12. Igralnice in učilnice naj bodo ustrezno opremljene z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo, kar je potrebno upoštevati pri načrtovanju izgradnje novih ali obnovi starejših šolskih stavb.
13. Učencem se omogoči, da šolski prostor lahko uporabljajo tudi po končanem pouku bodisi za samostojno učenje, preživljanje prostega časa, domače naloge ali za druge dejavnosti. V tem času so učencem na šoli na voljo strokovni delavci (učitelji, svetovalni delavci). Igrišča, predvsem igrala, naj bodo dostopna tudi starejšim otrokom in redno vzdrževana.
14. Opraviti je treba analizo uporabnosti vzgojnih načrtov in premisliti, kako doseči, da vzgojni načrt ni le še en birokratska zahteva, ampak operativen dokument, ki ga sooblikujejo in evalvirajo vsi akterji šolskega življenja, predvsem pa je bolj kot v »kurativo« (sankcioniranje kršitev) usmerjen v načrtovanje dejavnosti, ki obetajo doseganje temeljnih vzgojnih ciljev.
15. Šolam je potrebno zagotoviti sistemsko podporo pri osmišljanju in implementaciji vzgojnega načrta ter uvesti letno evalvacijo vzgojnega načrta, ki bi predstavljala temelj za letni akcijski načrt šole oziroma postavljanje prioritetenih področij šolskega delovanja za projekte, ki jih izvajajo na šoli.
16. Premisliti je treba vlogo in delo šolske svetovalne službe in jo okrepiti (celovit tim svetovalnih delavcev).
17. Izvede se analiza stanja (na osnovi pregleda dokumentov ter z izvedbo fokusnih skupin z različnimi deležniki) vključenosti vsebin in načinov dela, ki podpirajo razvoj socialnih in čustvenih kompetenc učiteljev ter njihovo usposobljenost za sistematično podporo socialnemu in čustvenemu učenju ter vzgojno delovanje v pedagoških študijskih programih ter v Šoli za ravnatelje. Na osnovi teh analiz bi bilo smiselno načrtovati spremembe oziroma zagotoviti stopnjo reguliranosti formalnega izobraževanja pedagoških delavcev na visokošolski ravni, ki zagotavlja

ustrezno strokovno usposobljenost učiteljev za sistematično podporo socialnemu in čustvenemu učenju ter vzgojnemu delovanju. Prav tako bi bilo smiselno okrepiti aktivnosti ZRSŠ na tem področju, saj imajo kot javni zavod, zadolžen za usposabljanje učiteljev, enega najbolj sistematičnih dostopov do učiteljev (npr. preko študijskih skupin, ki dosežejo več kot 2/3 slovenskih učiteljev).

18. Določi se delež, ki ga mora učitelj v okviru poklicnega usposabljanja nameniti izobraževanjem s področja čustveno-socialnega učenja ter vzgojnega delovanja (npr. 1/3). V zvezi s tem predlagamo uvedbo portfolia za vse pedagoške delavce, ki bi vključeval tudi karierni načrt in bi bil redno spremljan. Enako predlagamo, da se določi tudi zaželeno frekvenca notranjega usposabljanja šol na to temo in usposabljanja ravnateljev in pomočnikov ravnateljev za senzibiliziranje zanj. Z namenom zagotavljanja kakovosti notranjih usposabljanj predlagamo pripravo kataloga izobraževanj za šolske kolektive.

19. Predlagamo okrepitev ponudbe izobraževalnih modulov za opolnomočenje učiteljev razrednikov (npr. Šola za razrednike) ter upoštevanja vključenosti v tovrstna izobraževanja v sistemu napredovanja učiteljev. Predlagamo, da se pri pripravi teh izobraževanj izhaja iz dobrih praks že obstoječih izobraževanj učiteljev za krepitve odnosnih kompetenc (Roka v Roki – PEI, Varo in spodbudno učno okolje - ZRSŠ, To sem jaz – NIJZ, Neverjetna leta – program Vodenje razreda za učitelje, Zdrave šole, ISA Institut – Varni brez nasilja), ki so zasnovane tako, da so tekom izobraževanja udeleženci sami deležni izkušnje podpore socialnemu in čustvenemu učenju ter odnosnih kompetenc.

20. Za ustvarjanje pogojev za podporo socialnemu in čustvenemu učenju ter vzgojnemu delovanju pedagoških delavcev je treba učiteljem zagotoviti tudi sistematično podporo na način, da se vzpostavi (1) več sistematičnih priložnosti za posvetovanje, izmenjavo dobrih praks podpora reflektivnemu poučevanju ter soustvarjanju napakam prijazne šolske kulture in (2) sistem šolske intervizije, supervizije in koučinga (in v ta namen zagotoviti vzvode za sistematično usposabljanje internih strokovnjakov na šoli po analogiji s podobnimi rešitvami v tujini, npr. Nizozemska).

21. V predmetniku se poveča čas, namenjen oddelčni skupnosti s 1/2 na 1 uro tedensko in da se te ure vsebinsko nameni pogovoru razrednika z učenci o aktualnih težavah z odnosi ter skupnemu iskanju teh rešitev. Šolam bi ob tem veljalo priporočiti, naj ure oddelčne skupnosti ne bodo umeščene na konec pouka. Ob tem naj se razredništvo nameni še ena dodatna tedenska ura za individualne vzgojne pogovore ali za delo z manjšo skupino.

22. Pripraviti je treba smernice, kje je meja preventivnega delovanja učiteljev in je potrebno, da se vključi svetovalna služba. Znotraj šolskega kolektiva in v okviru obveznih usposabljanj za pedagoške delavce je smiselno naslavljati pomen integritete učitelja ter morda razmišljati o pripravi etičnega kodeksa za učitelje, ki lahko predstavlja vodilo v zahtevnih pedagoških situacijah (npr. ko se mora učitelj kot profesionalac odzvati na način, ki ni skladen z njegovim vrednostnim sistemom, ko trčita načelo dobrobiti učenca in načelo zaupnosti).

23. Predlagamo pripravo gradiv (izobraževanj, priročnikov, primerov dobrih praks), kako v okviru RaP in razrednih ur pa tudi rednega pouka iskati priložnosti za avtentične načine podpore socialnemu in čustvenemu učenju/vzgojnemu delovanju.

24. V okviru prenove Programskih smernic za delo svetovalne službe je nujno razmisliti o modelu delovanja, ki bi svetovalni službi omogočil več virov za razvojno-preventivno delovanje (razmislek o večstopenjskem načinu delovanja) ter analizirati kompetence različnih profilov šolskih svetovalnih delavcev ter to upoštevati pri konceptualizaciji svetovalnega dela. Zaradi narave dela svetovalnih delavcev jim je potrebno zagotoviti supervizijo kot delovno nalogo svetovalnega delavca (2 uri tedensko, v delovnem času), kar predpostavlja tudi vzpostavitev mreže supervizorjev.

25. Zagotoviti je potrebno vire za krepitev priložnosti za podporo socialnemu in čustvenemu učenju in vzgojno delovanje šole tudi izven šolskega prostora na način medresorskega povezovanja pri iskanju sistemskih rešitev

26. Na ravni šolske politike je potrebno nasloviti vprašanje povezovanja z zdravstvom, socialo, kulturo in drugimi resorji pri naslavljanju tako razvojno-preventivnih kot kurativnih vidikov. Kot primere področij, kjer bi bilo takšno sodelovanje nujno potrebno, izpostavljam na preventivnem področju sistemske rešitve za intervizijo in supervizijo za šolske svetovalne delavce in vodstva šol, povezovanje skozi spodbujanje prostovoljstva učencev, uvajanje kulturnih koordinatorjev v šolah in kulturnih ustanovah za spodbujanje vzgoje z umetnostjo. Kot najbolj pereč primer nujnosti medresorskega sodelovanja na kurativnem področju pa izpostavljam naslavljanje problematike čustvenih in vedenjskih težav in motenj učencev.

27. Opravi se celovita evalvacija obstoječih izvedbenih praks opisnega ocenjevanja znanja in na tej podlagi uvede strokovno utemeljene spremembe.

28. Učni načrt 1. VIO za posamezne učne predmete opredeli standarde znanja za posamezne predmete na ravni celotnega VIO.

29. V prvem in drugem razredu se s pomočjo opisnega ocenjevanja ugotavlja otrokov napredek pri doseganju SZ, v tretjem razredu pa se ugotavlja doseganje SZ, predvidenih za 1. VIO.

30. Opisno ocenjevanje se v 1. VIO opre na formativno spremljanje, pri čemer se ohranja konceptualna razlika med funkcijama ocenjevanja znanja in formativnega spremljanja. Učitelj v spričevalu po koncu 1., 2. in 3. razreda ločeno poda opisno oceno doseganja SZ ter svoja druga pedagoško utemeljena opažanja o otrokovem učenju, napredku in drugih za VI uspešnost relevantnih značilnosti.

31. V 4. - 6. razredu se uvede kombinacija številčnega ocenjevanja z opisno povratno informacijo pri pisnem in praktičnem ocenjevanju znanja. Ta je oblikovana tako, da učencem med drugim pojasni, izkazovanje katerih SZ bi moral izboljšati, če bi želel biti ocenjen z višjo oceno.

32. Z učencem, ki dvakrat zaporedoma pri pisnem ocenjevanju prejmejo oceno, nižjo od db (3), učitelj opravi svetovalni pogovor, s katerim ugotovita razloge za učno neuspešnost, učitelj pa mu svetuje, kako lahko svoje znanje izboljša.

33. Po 3. razredu opravljajo NPZ vsi učenci z enim preizkusom, ki ugotavlja njihovo raven opismenjenosti na področju slovenščine [varianta: materinščine] in matematike. Za šole, ki na tem preverjanju dosežejo nižji rezultat od pričakovanega, se vzpostavi posebna strokovna podpora [eksterni svetovalni podporni tim], s pomočjo katere se ugotavlja, kakšni so razlogi za slabši rezultat in kateri pozitivni diskriminacijski ukrepi so potrebni, da se primanjkljaji čim bolj odpravijo.

34. V 6. razredu NPZ iz slovenščine [varianta: materinščine], matematike in prvega TJ opravljajo učenci vseh šol, ki so bile po 3. razredu vključene v posebno svetovalno obravnavo in določen delež naključno izbranih OŠ. Izbor teh šol se opravi najkasneje do vpisa učencev v 5. razred OŠ.

35. Ob koncu 9. razreda NPZ iz slovenščine [varianta: materinščine], matematike in tretjega predmeta opravljajo vsi učenci. Tretji predmet najkasneje do vpisa učencev v 8. razred določi SSSI po posvetovanju z RIC.

36. Z merili za vpis v srednješolske programe se določi, da se v primeru omejitve vpisa učenci razvrstijo glede na rezultat NPZ pri SLO, MAT in TP ter glede na seštevek zaključnih ocen pri preostalih učnih predmetih v 8. in 9. razredu.

37. Področje ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti bi bilo potrebno bolj celostno umestiti v zakonodajo. Določiti je potrebno natančnejši formalni okvir, ki bi predstavljal podlago za zagotavljanje finančnih, kadrovskih in infrastrukturnih virov, ki bi omogočili kakovostno izvajanje samoevalvacije.

38. Priprava prenovljenih učnih načrtov mora slediti ključnim kurikularnim načelom, ki jih navajajo tudi Izhodišča (2022). Kurikularni dokumenti, ki bodo s prenovami nastali na nacionalni ravni, morajo biti zasnovani tako, da podpirajo in spodbujajo strokovno avtonomijo učiteljev ter institucionalno avtonomijo šol, omogočajo didaktični pluralizem, tj. uporabo strokovno utemeljenih, a raznolikih didaktičnih strategij, predvsem pa morajo biti strokovnim delavcem razumljivi in funkcionalni v procesu njihovega kurikularnega načrtovanja, priprave in izvajanja pouka.

39. Treba je vzpostaviti horizontalno in vertikalno konsistentnost učnih načrtov. Ta se mora odražati tako v enotni strukturi učnih načrtov kot tudi v poenoteni rabi in razumevanju temeljnih konceptov, ob tem pa je nujna tudi presoja o ustreznem razmerju med količino in zahtevnostjo učnih ciljev ter številom ur, ki jih določa predmetnik za njihovo doseganje.

40. Smiselno je, da učni načrti jasno in pregledno določijo zgolj tiste kurikularne sestavine, ki so za učitelje in šole obvezujoče, ne navajajo pa sestavin oz. elementov, ki bodisi niso namenjeni nadaljnjemu načrtovanju in izvedbi pouka (npr. izobrazbene zahteve ali »znanja« izvajalcev) bodisi učiteljev ne obvezujejo (npr. didaktična priporočila).

41. V procesu prenove učnih načrtov je nujno opraviti strokovni in javni premislek o tem, kaj kot stroke, ki se ukvarjamo z vprašanji vzgoje in izobraževanja, pa tudi kot družba v širšem smislu, pričakujemo od splošnega izobraževanja in kako si predstavljamo splošno izobraženega posameznika v prihodnjih desetletjih, kar se mora odraziti v posebnem kurikularnem dokumentu, ki bo razumljivo in pregledno opredelil temeljna področja splošne izobrazbe ter skupne cilje splošnega izobraževanja.

42. Uspeh prenove učnih načrtov bo odvisen tudi od politične volje, da ta prenova postane del procesa širše sistemske in kurikularne reforme. Pred prenovami UN je treba sprejeti odločitve o za kurikularno načrtovanje relevantnih sistemskih spremembah.

43. Vzpostaviti je potrebno metodološko in kurikularno premišljeno dolgoročno implementacijsko strategijo, ki bo vključevala tudi poskusno uvajanje zlasti tistih kurikularnih dokumentov, ki bodo deležni temeljitejše prenove (npr. učni načrt za 1. VIO). V tem procesu je treba zagotoviti tudi smiselno vertikalno povezanost kurikularnih dokumentov (Kurikulum za vrtce – UN za 1. VIO – UN za 2. in 3. VIO – gimnazija/programi PSI).

Mnenje ZASSS

Posebej se nam zdi pomembno:

- (enako kot pri skupini za predšolsko vzgojo) prenos informacij o otroku iz vrtca v osnovno šolo za potrebe pedagoškega procesa, pri čemer bi morali ta prenos informacij tudi zakonodajno podpreti tako, da varstvo osebnih podatkov (GDPR) pri tem ne bi več predstavljalo omejitev in ovir,
- spremljati učenca iz osnovne v srednjo šolo ter sodelovanje osnovnih in srednjih šol glede pričakovane stopnje znanja (primer dobre prakse sodelovanje OŠ Lava s srednjo šolo),
- mehak prehod iz vrtca v 1. razred (1. razred = mala šola), kar se doseže tudi s tem, da je poleg učitelja in 1. triadi še vzgojitelj,
- prenova učnih načrtov:
  - resna analiza trenutnih UN
  - medpredmetno in vertikalno usklajeni
  - po vertikali se mora premakniti zahtevnost navzgor (sedaj so prezahtevni za določeno starost učencev)
  - UN ne smejo biti preobloženi s faktografijo
  - redukcija ciljev (manj ciljev), tj. prilagoditev UN številom ur predmeta,
- evalvacija devetletke,
- učitelje opolnomočiti, da ne bodo delali po učbenikih, ampak učnih načrtih, v ta namen že v času študija bodoče učitelje izobraziti o učnih načrtih in kasneje preverjanje,
- verifikacija delovnih zvezkov, vanje naj se več piše, ne le obkrožuje in kratko odgovarja,
- razredništvo okrepiti na 1 uro in vključiti individualno obravnavo v okviru ODS, saj se s tem krepi vzgojni vidik šole,
- potreba po strokovnih službah je vedno večja,
- inkluzivni prostori, šola naj bo odprta tudi po pouku,
- NPZ: če bi bili starši dovolj informirani o učinkih in bi šola koristno uporabila rezultate NPZ, bi NPZ doseglo namen in bi bil bolj podprt,
- vpis v srednje šole: NPZ se ne sme spreminjati v test za vstop v srednjo šolo z omejitvijo vpisa; tudi če bi NPZ spremenili za namen vpisa v srednjo šolo, ne bi bilo ustrezno, saj bi s tem izgubili osnovni namen; ker korelacija med NPZ v 9. razredu in uspehom na maturi obstaja, bi morda vseeno lahko obstoječi NPZ uporabili kot kriterij vpisa v srednjo šolo, saj je v primerjavi z ocenami kljub vsemu objektivnejši (glede navedene korelacije predlagamo, da se najprej ponovi simulacija iz leta 2011, da se preveri, če ugotovitve še vedno držijo), vprašanje je le, kaj z učenci, ki se NPZ iz objektivnih razlogov ne bi mogli udeležiti,
- šola je vzgojno izobraževalna ustanova, učitelji niso zgolj izobraževalci, ki bi predajali informacije, ampak jih je treba opolnomočiti, da bodo učencem vzgajali tudi človeške veščine, kot so komuniciranje, vodenje, vzdržljivost, radovednost, razumevanje in bralne veščine,
- za učence s PP je kombinacija, kjer so (ne glede na program) združeni otroci 1. in 2. razreda ali celo 1., 2., 3. in 4. razreda, nemogoča za normalno kakovostno delo.

3. Skupina za organizacijo in financiranje

Predlogi skupine:

Predlogi niso bili še dokončno izoblikovani, zato jih na tem mestu še ne povzemamo.

Mnenje ZASSS:

Predlagamo, da pred oblikovanjem končnega besedila preverite, kako je s šolami s koncesijo, saj je po naših podatkih v Sloveniji le ena šola s koncesijo, 6 šol s priznanim javno veljavnim programom, ostale imajo javno veljavni program.

Posebej se nam zdi pomembno:

- **povečanje BDP,**
- **samo nujne spremembe ZOFVI s širokim konsenzom, ki so nujne potrebne za pedagoški proces (brez poseganja v že določene pojme, da se ne ustvarja zmede),**
- **glavarina oziroma vavčer, s katerim denar za izobraževanje sledi otroku,**
- **krepitev intelektualizacije učiteljskega poklica,**
- **nagrajevanje dobrih učiteljev,**
- **krepitev kompetenc članov svetov zavodov,**
- **uravnoteženje sestave svetov zavodov, kjer ni argumenta moči (3, 3, 3).**

4. Skupina za glasbeno izobraževanje

Predlogi skupine:

Predlogi niso bili še posredovani, zato jih na tem mestu še ne povzemamo.

Mnenje ZASSS

Posebej se nam zdi pomembno:

Glasbene šole naj ne bodo samo za bodoče profesionalne glasbenike, ampak naj bodo tudi prostor nudenja splošne glasbene izobrazbe zaradi pozitivnega vpliva na razvoj kognitivnih sposobnosti otroka (krepitev glasbene pismenosti).

5. Skupina za gibanje

Predlogi skupine:

Vrtec:

- Vrtci naj ozaveščajo in spodbudijo starše, da naj prihajajo gibalno dejavno z otroki v vrtec in iz njega, predvsem peš, lahko pa tudi s kolesom, poganjalčkom, skirojem, rolarji.
- Vrtci naj organizirajo strokovno vodene tečaje rolanja in vožnje s poganjalčki in skiroji.
- Lokalne skupnosti naj pri urejanju lokalnega okolja opredelijo ustrezne rešitve, ki omogočajo dejavne načine prihoda staršev in otrok v vrtec in iz njega z ureditvijo prometne infrastrukture (pločniki, kolesarske steze).
- Lokalne skupnosti naj zagotovijo, da ima vsak vrtec športno igralnico/telovadnico s primerno opremo.
- Vrtci naj tudi otrokom v času bivanja v zaprtih prostorih zagotovijo gibanje, ki vključuje obremenitve večjih mišičnih skupin, prek različnih organizacijskih oblik, kot so: jutranja telovadba, vadbeni ura, gibalni odmor, gibalne minute.
- Vzgojitelji naj z namenom pravočasnega spodbujanja samostojnosti finomotoričnih in grobomotoričnih gibalnih izzivov spremljajo gibalni razvoj vsakega otroka in.. starše sprotno seznanjajo z napredkom . Hkrati naj starše otrok druge starostne skupine ozaveščajo o pomenu samostojnosti reševanja gibalnih izzivov pred storilnostjo oz. trenutnimi rezultati reševanja gibalnih izzivov.
- Vrtci naj ozaveščajo in spodbujajo starše, da si vzamejo več časa in otrokom omogočajo samostojnost pri vsakodnevni rutini, ki zahteva gibalne rešitve (npr. samostojno obuvanje in oblačenje). Prav tako naj jih ozaveščajo, da naj ne omejujejo otrok v gibanju pri raziskovanju okolja, npr. s prepovedmi zaradi strahu pred padci in nezgodami ali pa z neprimernim oblačilom ali obutvijo.
- Vrtci organizirajo delo tako, da so otroci vsak dan čim več gibalno dejavni na prostem tudi v manj ugodnih vremenskih pogojih.
- Vrtec naj oblikuje vrtčevsko igrišče na način, da to omogoča otrokom tvegano igro.
- Vrtci naj postopoma, glede na izboljšanje kompetenc strokovnega kadra in pogoje dela, izvajajo kurikulum, kjer je to strokovno utemeljeno, po konceptih, ki vključujejo spoznavanje vseh področij dejavnosti skozi igralne gibalne izzive.
- Treba je zmanjšati normativ števila otrok na strokovnega delavca. V prvem koraku to pomeni, da se izvajajo dejavnosti po obstoječih normativih brez možnosti povečevanja skupine.
- Organizirajo se programi vseživljenjskega usposabljanja za izpeljavo gibanja v vrtcu. Vodstvo vrtca je dolžno omogočiti strokovnim delavcem usposabljanje za udejanjanje vsebin gibanja.
- Lokalne skupnosti zaposlijo športne pedagoge za usklajevanje, podporo in pomoč pri izvedbi dejavnosti gibanja v več enotah vrtcev.
- Vrtec naj zagotovi športno opremo za strokovne delavce (opredeli se s kolektivno pogodbo) in izposojajo športnih pripomočkov otrokom za dejavnosti v vrtcu ali bivanje v naravi.
- Pristojno ministrstvo posodobi pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca glede velikosti igralne površine na otroka (5 m² in najmanj 4 m²) in normativa za izračun igralne površine (z 22 na 20 otrok v skupini) ter vanj ustrezno umesti še izhodišče ureditve igrišča za tvegano igro (npr. 8. člen, drugi odstavek).
- Vrtec naj organizira delavnice in gibalne popoldneve za ozaveščanje staršev o pomenu gibanja za otroke ter predstavi izvedbo predlaganih ukrepov.
- Lokalna skupnost naj zagotovi ustrezne prostorske in druge materialne možnosti za izvedbo vsebin gibanja v vrtcu.

Šola:

- Šole naj v sodelovanju z lokalno skupnostjo organizirajo za otroke, ki pridejo s šolskim prevozom ali jih pripeljejo starši, izstopno točko, ki je oddaljena od šole približno en km. Prav tako naj organizirajo varno pot od te točke do šole. Staršem naj pojasnijo pomen takšnega ukrepa in jih prosijo, da to spoštujejo.
- Šole naj spodbudijo starše, da že v prvem razredu osnovne šole prihajajo z otroki v šolo gibalno dejavno: peš, s kolesom, s skirojem, z rolarji. Skupaj s starši ali prostovoljci organizirajo gibalno dejaven prihod in odhod iz šole takoj po dopolnitvi otrokovega 7. leta oz. po opravljenem kolesarskem izpitu. Pri tem se lahko zgledujejo po okoljih, ki že organizirajo Pešbus, Bicivlak in podobne dejavnosti.
- Šole naj uredijo zaščiteno in varovano prostor za hrambo koles, skirojev, rolerjev in rolk ter zaščitne opreme.
- Šole naj organizirajo delavnice za starše, kjer jim s pomočjo strokovnjakov prikažejo pomen telesno dejavnega prihoda otrok v šolo.
- Lokalne skupnosti naj pri gradnji novih šol ali urejanju šolske okolice razmislijo tudi o dejavnih načinih prihoda otrok v šolo in odhoda iz nje z ureditvijo prometne infrastrukture (pločniki, kolesarske steze).
- Šole skozi proces sooblikovanja skupaj z učenci in učitelji razvijejo koncept gibalno spodbudnih notranjih prostorov (npr. gibanje v učilnici, gibalni kotički v avlah, tek po hodnikih), na podlagi katerega nato z oblikovalci notranjih prostorov in učne opreme zasnujejo ustrezne tehnične rešitve.
- Telovadnice naj bodo učencem prosto dostopne med daljšimi odmori.
- Šole naj organizirajo čim več pouka na prostem (učilnice na prostem, travnik, gozd, park ...) čim bolj gibalno dejavno. Na ta način bo tudi v primeru morebitnih novih kužnih bolezni možnost prenosa virusa v šoli manjša, poveča se skupna količina gibanja, pri učencih se zmanjšajo občutki tesnobe zaradi pozitivnih učinkov naravne svetlobe, zaradi izkustvenega, bolj avtentičnega učnega prostora, ki omogoča razgiban in zanimiv pouk ter realne izkušnje, so učenci bolj motivirani in učinkoviti.

- Država naj poveča število domov in dnevnih centrov CŠOD, tako da bo lahko vsaka šola izvedla dejavnosti v teh domovih.
- Šole skozi proces sooblikovanja skupaj z uporabniki razvijejo koncept gibalno dejavnega zunanjšega šolskega okolja glede na šolske posebnosti, na podlagi katerega nato z arhitekturno stroko zasnujejo ustrezne tehnične rešitve.
- Šole naj vsem učencem zagotovijo vsak dan vsaj 20-minutni gibalni odmor, najbolje na prostem. Gibalne dejavnosti v tem času organizirajo v obliki soustvarjanja skupaj z učenci, prav tako pa te dejavnosti vodijo posebej usposobljeni učenci višjih razredov po načinu vrstniškega vodenja.
- Šole skozi proces soustvarjanja skupaj z učenci razvijejo minute za zdravje, ki jih učitelji redno izvajajo znotraj pouka glede na okoliščine in različne namene. Učitelji športne vzgoje na šoli so tisti, ki ostale učitelje opolnomočijo z znanji za izvedbo teh gibalnih prekinitev.
- Ministrstvo spremeni zakonsko ureditev, da lahko šole pouk organizirajo v 60-minutnih enotah. Npr. na razredni stopnji 40 minut pouka in 20 minut odmora, v višjih razredih 45 minut pouka in 15 minut odmora. V času odmora šole z opremljenostjo prostora spodbudijo otroke h gibanju.
- Šole se prek programov stalnega strokovnega spopolnjevanja učiteljev in opremljenosti prostorov oz. zunanjih površin šole spodbudi, da organizirajo čim več pouka kot gibalno dejavno poučevanje, ne samo na razredni, temveč tudi na predmetni stopnji.
- Šole ustvarijo pogoje za zmanjšanje obsega domačih nalog, ki zahtevajo sedenje (npr. doktrina zmanjšanja sedečih domačih nalog, usposabljanje učiteljev za gibalno dejavne domače naloge, popoldansko učno delo v šoli). Na razredni stopnji naj ne bo sedečih domačih nalog, na predmetni stopnji pa naj bo takšnih domačih nalog največ 45 minut dnevno.
- Šole se prek stalnega strokovnega spopolnjevanja učiteljev in s prosto dostopnimi gradivi (npr. Hudo dobre igre) spodbudi k redni organizaciji šolskih športnih iger.
- Organizirajo se programi vseživljenjskega izobraževanja za izpeljavo gibanja v osnovni šoli po načelu izobraževanje izobraževalcev. To pomeni, da se koordinatorji dodatno izobrazijo za posredovanje gibalnih vsebin, ta znanja pa nato prenesejo na raven šole, kjer tudi usklajujejo gibalne dejavnosti.
- Vodstvo šole je dolžno omogočiti strokovnim delavcem izobraževanja za udeleževanje vsebin gibanja. Šole naj imajo avtonomijo pri vzpostavitvi in tempu vpeljevanja gibalnih dejavnosti na šoli. Te temeljijo na kadrovskih in prostorskih zmožnostih šole.
- Občine naj zagotovijo ustrezne prostorske in druge materialne možnosti za izvedbo vsebin gibanja v osnovnih šolah.
- Šole naj vstopijo v brezplačni sistem spremljanja telesne zmogljivosti SLOfit: zaznavanje trendov in zdravstvenega tveganja, napotitev k ustrezni vadbi in spremembi gibalnega vedenja.
- Za izvedbo določenih organizacijskih oblik za spodbujanje gibanja (npr. gibalni odmor, minuta za zdravje, šolske športne igre) se razvije model gibalnega vrstniškega vodenja učencev. Pri tem se učence, ki imajo športna znanja in interes (učenci gibalni tutorji), usmeri v pomoč in vodenje gibalnih vsebin za svoje vrstnike.

Srednje šole:

- Srednje šole naj ne začnejo s poukom pred 8.30, saj bodo s tem zagotovile boljše možnosti za učenje dijakov in njihovo telesno dejavnost.
- Šole naj spodbudijo dijake k čim bolj gibalno dejavnemu prihodu v šolo in odhodu iz nje (npr. s kolesom) tako z ozaveščanjem kot ustrezno hrambo njihovih transportnih pripomočkov (varovana kolesarnica, omarice za čelade).
- Do začetka pouka in takoj po koncu pouka naj šola omogoči dijakom dostop do šolske športne infrastrukture (telovadnice, fitnesi, igrišča).
- Uvodni del prve ure pouka naj bo minuta za zdravje, ki vključuje jutranje razgibavanje in dihalne vaje za izboljšanje zbranosti pri pouku.
- Šole naj pred začetkom pouka ponudijo dijakom možnost brezplačnega polnovrednega zajtrka po lokalni nabavni verigi. Večina dijakov preskoči zajtrk (Jeriček Klanšček idr., 2019) in zaužije prvi obrok šole v času šolske malice. Ti dijaki nimajo dovolj energije za osredotočenost na učno snov in za gibanje.
- Država naj zagotovi vsem srednjim šolam telovadnice in opremo za oblikovanje gibalno spodbudnih notranjih prostorov.
- Šole skozi proces sooblikovanja skupaj z dijaki in učitelji razvijejo koncept gibalno spodbudnih notranjih prostorov (npr. gibanje v učilnici, gibalni koticiki v avlah) in prostorov za umirjanje, na podlagi katerega nato z oblikovalci notranjih prostorov in učne opreme zasnujejo ustrezne tehnične rešitve.
- Telovadnice in prostori za umirjanje naj bodo dijakom prosto dostopni med daljšimi odmori.
- Šole naj organizirajo čim več pouka na prostem (učilnice na prostem, travnik, gozd, park...) čim bolj gibalno dejavno. Na ta način bo tudi v primeru morebitnih novih kužnih bolezni možnost prenosa virusa v šoli manjša, zmanjša pa se lahko tudi količina sedenja.
- Kot nujna sestavina praktičnega izobraževanja dijakov srednjih strokovnih in poklicnih šol se umesti gibalne odmore. Za ta namen se usposobi učitelje strokovnih predmetov o pomembnosti dijakove gibalne kompetence na samem delovnem mestu – ustvariti varno in prijazno delovno okolje tudi v smislu razbremenilnih in krepih vaj za ohranitev zdravja. V sodelovanju s Fakulteto za šport in Centrom za poklicno izobraževanje se oblikuje programe usposabljanj za ta namen. To je tudi ena izmed oblik varstva pri delu, ki bi poleg predpisov iz varstva opreme in tehnike vključevala tudi konkretno varstvo in skrb za lastno telesno zmogljivost.
- Ministrstvo naj spremeni zakonsko ureditev, tako da omogoči šolam, da pouk organizirajo v 60-minutnih enotah. V času odmora šole z opremljenostjo prostora spodbudijo dijake h gibanju. S tem se omogoči tudi več časa za logistiko pri pouku športne vzgoje (preoblačenje, umivanje).

- Šole skozi proces soustvarjanja skupaj z učenci razvijejo minute za zdravje, ki jih učitelji ali pa dijaki gibalni tutorji redno izvajajo znotraj pouka glede na okoliščine in različne namene. Učitelji športne vzgoje na šoli so tisti, ki ostale učitelje in dijake gibalne tutorje opolnomočijo z znanji za izvedbo teh gibalnih prekinitev.
- Učitelji naj organizirajo določene vsebine prek gibalno dejavnega pouka skozi proces sooblikovanja skupaj z dijaki.
- Šole v formalnih ali neformalnih oblikah obudijo šolska športna društva, ki lahko predstavljajo organizacijsko infrastrukturo za šolske športne igre in športne interesne dejavnosti.
- Za vse učitelje se organizirajo programi vseživljenjskega izobraževanja za izpeljavo gibanja v srednjih šolah po načelu izobraževanje izobraževalcev. To pomeni, da se koordinatorji dodatno usposobijo za posredovanje gibalnih vsebin, ta znanja pa nato prenesejo na raven šole, kjer tudi usklajujejo gibalne dejavnosti.
- Vodstvo šole je dolžno omogočiti strokovnim delavcem usposabljanja za udejanjanje vsebin gibanja. Šole naj imajo avtonomijo pri vzpostavitvi in tempu vpeljevanja gibalnih dejavnosti na šoli. Te temeljijo na kadrovskih in prostorskih zmožnostih šole.
- Pristojno ministrstvo naj zagotovi ustrezne prostorske in druge materialne možnosti za izvedbo vsebin gibanja v srednjih šolah.
- Vse fakultete, ki izvajajo pedagoške študijske programe, vanje umestijo izobraževanje bodočih učiteljev za izvedbo zunaj-kurikularnih gibalnih dejavnosti.
- Za izvedbo vsebin gibanja v srednješolskih programih se razvije model gibalnega vrstniškega vodenja dijakov. Pri tem se dijake, ki imajo športna znanja in interes (dijaki gibalni tutorji), usmeri v pomoč in vodenje gibalnih vsebin za svoje vrstnike.
- Za izvedbo gibalnih odmorov in minut za zdravje naj se vzpostavi sodelovanje športnih pedagogov z učitelji strokovnih predmetov, pri čemer športni pedagogi analizirajo poklicne obremenitve in pripravijo delavnico za učitelje strokovnih predmetov z namenom, da ti umestijo ustrezne gibalne dejavnosti v strokovne predmete.
- Šole naj vstopijo v brezplačni sistem spremljanja telesne zmogljivosti SLOfit: zaznavanje trendov in zdravstvenega tveganja, napotitev k ustrezni vadbi in spremembi gibalnega vedenja.
- Pristojno ministrstvo naj srednjim šolam financira športne interesne dejavnosti, dijakom strokovnih/tehniških in poklicnih programov, kot najbolj tvegani skupini mladostnikov, pa omogoči tudi vavčerje za kakovostne vadbene programe v njihovem lokalnem okolju.

Zaposleni v šolah:

- Vzgojno-izobraževalni zavodi naj vstopijo v brezplačni sistem spremljanja telesne zmogljivosti SLOfit odrasli, ki jim omogoča zaznavanje trendov in zdravstvenega tveganja, ki izhaja iz rezultatov posameznih gibalnih sposobnosti ter jih napoti k ustrezni vadbi in spremembi gibalnega vedenja.
- Vzgojno-izobraževalni zavodi naj organizirajo redno športno vadbo za zaposlene.
- Zaradi specifičnih poklicnih obremenitev naj vzgojno-izobraževalni zavodi za učitelje športne vzgoje zagotovijo pogostejše zdravniške preglede.

Mnenje ZASSS

Posebej se nam zdi pomembno:

Gibanje je osnova za zdravje in boljše učenje otrok. Podpiramo več ur športne vzgoje v okviru sedanjega obsega ur - redukcija pri manj bistvenih predmetih oziroma medpredmetno povezovanje.

6. Skupina za pravičnost in kakovost

Predlogi skupine:

Ali bi bilo potrebno:

1. Omogočati vsem otrokom brezplačni vrtec (zagotoviti dodatno financiranje) ali pa bi nasprotno kazalo sredstva ciljno usmeriti v boljše pogoje skrbi za otroke, ki prihajajo iz okolij z nižjim SES.

2. Uvesti ukrepe pozitivne diskriminacije na ravni obvezne šole (večja vlaganja v šole, v katerih učenci dosegajo najslabše rezultate) in zagotovitev

a/ ugodnejšega razmerja med številom otrok v razredu in učiteljicami, učitelji;

b/ pravice do zaposlitve učiteljic, učiteljev, ki jih kot »učiteljice, učitelje« asistentke zaposli šola za oporo pri delu v razredih in pri predmetih za katere presodijo, da pri njih potrebujejo dodatno pomoč/oporo;

c/ zagotavljanje dodatnih sredstev za obiske predstav, razstav, šole v naravi; glede na SES, število otrok z migrantskim ozadjem;

d/spodbuda in pomoč učiteljem v takih šolah z zagotavljanjem dodatkov k plači, daljšega oziroma posebnega dopusta ipd.; več dopolnilnega pouka; zagotoviti boljše sodelovanje s starši, itd.).

3. Vzpostaviti sistem ohranjanja kondicije učiteljstva tekom let službe.

a/ Rotacije v obliki prostega dne v tednu –(5 njih vsako leto en dan prosto – vsaj na predmetni ravni je to mogoče s premišljenim urnikom); Proste dni tudi za izobraževanja/usposabljanja, ki zdaj odpadejo na vikende.;

b/ izraba Erasmus izmenjav(za začetek vsaj za učiteljice tujih jezikov);

c/ subvencioniranje gledališkega abonmaja za zbornico v celoti (še element druženja in...);

d/ paziti na skrajševanje delovnega časa, ko do njega prihaja, tudi na naš poklic;

e/ kapacitete CŠOD odpreti tudi za vikend predihe učiteljstva;

f/ omogočiti krepitev znanja tujih jezikov.....//.

4. Bolj spodbujati kakovost in odličnost v šolskem sistemu (manjše skupine učencev pri določenih predmetih in pri diferenciranem pouku, več dodatnega pouka, natančno usmerjene spodbude v podporo posebej nadarjenim učencem).

5. Evalvirati in dograditi prehajanje iz osnovne šole v srednje šole.

a/za začetek okrepiti svetovanje in spodbude pri vpisu v zadosti zahtevne programe vsaj otrok, ki prihajajo iz manj spodbudnih okolij in se kljub dobremu šolskemu uspehu vpisujejo v manj zahtevne programe;

b/ po sistemu OŠ Lava in GCC okrepiti izmenjavo informacij med šolami o znanju generacije, ki se vpisuje v srednjo šolo in o uspešnosti/primanjkljajih, ki jih pri delu pri predmetih opažajo pri delu v srednji šoli, tudi na nacionalni ravni (ne samo lokalno);

c/ Vzpostaviti sistem skrbi za prehode na ravni aktivov vodstev vrtcev in šol na ravni države;

d/ Ponovno upoštevati splošno maturo kot mehanizem spodbujanja odličnosti in kot pogoj za vpis na univerzo (zagotavljanje pravičnih kriterijev za vstop v terciarno izobraževanje,(med gimnazijci in vse večjim številom tistih dijakov poklicnih šol, ki se vpisujejo po sistemu 3+2 in z dodatnim predmetom prek poklicne mature).e/Tu so družboslovno humanistično usmerjeni dijaki, ki se ne vpišejo v gimnazije v slabšem položaju, ker srednjih šol v tem segmentu ni. Nekateri fakultete nimajo možnosti vertikalnega/neposrednega prehoda.

f/ Opraviti dodaten premislek na ravni združenj različnih srednjih šol in komisiji za obe maturi ter služb ministrstva ter stroke, ki se v državi ukvarja s sistemskimi vprašanji;

g/ Verjetno ne sodi v to skupino ampak v tej luči še premislek o pravičnih kriterijih za vpis na športne programe; razmerje kriterijev šolskih in športnih dosežkov (na gimnazijah) ;

h/ ciljno zasnovane ukrepe, ki bodo spodbujali uspešnost učencev z različnimi sposobnostmi (še posebej ustrezne oblike pomoči za učence s posebnimi potrebami) in iz različnih kulturnih in socialnih okolij (povečevanje enakih izobraževalnih možnosti za otroke iz socialno in kulturno deprivilegiranih okolij).

i/ Ponovno upoštevati NPZ kot del zaključne ocene in s tem povečati pravičnost ocenjevanja (korekcija učiteljevih ocen);i/ Zagotoviti odraslim, ki nimajo štiriletne srednje šolske izobrazbe, brezplačno izobraževanje za pridobitev take izobrazbe in/ali dostop do različnih vrst izobraževanja, ki povečujejo raven in vrsto pridobljenega kulturnega kapitala...;

6. Povečati digitalno pravičnost (zagotovitev ustrezne opreme vsem, ki se izobražujejo; krepiti računalniško pismenost v šoli in po drugih poteh itd.). Na področju IO z odpiranjem šol povečati dostop od računalniške opreme in hitrih internetnih povezav za vse generacije. (mlajše generacije nudijo oporo pri pridobivanju in zamikanju kompetenc v polju IKT in uporabi umetne inteligence....)

7. Pripraviti ukrepe za spodbujanje okoljske pravičnosti. Tudi tu pripraviti ukrepe za delovanje šol kot središč skupnosti :

a/ šole opremiti s polnilnicami za e-vozila;

b/ pri šolah vzpostaviti delujoče otoke za odlaganje kosovnega materiala, ki sicer najde pot v gozdove, grape in odlagališča smeti po celi državi;

c/šolam – posebej osnovnim omogočiti oblikovanje ti. šolskih vrtov in na njih z izmenjavo znanj, veščin, spretnosti prenesti sposobnost samooskrbnega ravnanja med generacijami;

8. Ohraniti Kakovosti učiteljev ob upadanju zanimanja za pedagoške študijske programe in obstoječe načrtovanje kadrovske politike.

a/Pri tem paziti na ideje združevanja predmetov v hibride (Naravoslovje -FI, KEM, BIO, Družboslovje (ZG-SOC-GEO)

Mnenje ZASSS

Pomembno se nam zdi naslednje:

- **zavzemamo se, da se čim prej vzpostavi celovit, enoten in ne prezapleten transparenten sistem, v katerega bodo vključene samoevalvacija, notranja evalvacija in zunanja evalvacija s povratnimi zankami na vseh ravneh za ukrepanje in nagrajevanje, kar bi zagotavljalo odpravo pomanjkljivosti in višanje kakovosti,**
- **v sistemu zunanjega nadzora opredeliti vlogi Zavoda RS za šolstvo in šolske inšpekcije,**
- **zagotoviti bi bilo treba redne spremljave ter upoštevanje ugotovitev za izboljšavo sistema, ne le izredne nadzore dela šol,**
- **okrepiti odgovornost in opolnomočiti posameznega ravnatelja in učitelja za najvišjo kakovost lastnega dela,**
- **vzpostaviti mehanizme, ki bi omogočali ukrepanje v primeru izkazane nizke kakovosti, opredeliti vlogo vseh deležnikov, vključno s starši in učenci,**
- **vsem nam je interes, da se povrne zaupanje v učitelje, šolo in celoten šolski sistem; tega brez ustreznega sistema kakovosti, ki bi dajal povratno informacijo, ni možno doseči, zato je treba jasno določiti nivoje:**
- **samoevalvacija je temelj, vsakdo ki se tako ali drugače srečuje z vzgojo in izobraževanjem otrok v šoli mora najprej pri sebi opravljati redno in temeljito analizo svojega dela (velja za vse od ravnatelja, učiteljev, tehničnega osebja do staršev),**
- **samoevalvaciji mora slediti notranja evalvacija na nivoju zavoda,**
- **to pa v končni fazi dopolni zunanja evalvacija.**
- **Za prvi dve alineji so temelji že postavljeni v Zbirki Kakovost v vrtcih in šoli. Za potrebe zunanje evalvacije pa je treba vrniti pristojnost in dolžnost ZRSŠ, da nadzira kakovost v osnovni šoli - kot so to imeli do leta 1996. Predvidena strokovna jedra po modelu UZK pa naj šolam zagotavljajo potreben suport za izvajanje samoevalvacije na nivoju posameznikov in notranje evalvacije na nivoju zavodov.**
- **na področju kakovosti bo potreben miselni premik in opustiti negativno konotacijo, ki jo je zaznati v prispevku g. Kodelje (stran 4), da je nekaj narobe z opredelitvijo kakovosti kot koncepta za zagotavljanja najboljšega za sedanjo in prihodnjo družbo. Pri tem ni nobene potrebe, da gledamo zviška na to opredelitev, ker je baje uvožena iz sveta biznisa, menedžmenta in industrije. Vsi ti »mali« svetovi imajo težnjo, da zagotavljajo najboljše za vse udeležence v »njihovem« svetu, tako za tiste, ki naročajo in prejemajo kot za tiste, ki ustvarjajo in dajejo od sebe.**
- **glede vprašanja Pravičnost in/ali kakovost? - kaj pa, če bi se vprašali, ali naš šolski sistem zagotavlja dostojanstvo slehernemu udeležencu? Mogoče bi bil počasi čas, da nehamo govoriti samo in zgolj o pravičnosti in kakovosti in naredimo korak naprej in damo na prvo mesto dostojanstvo.**

- ni malo obstoječih prosvetnih delavk in delavcev, ki pravijo: »Šolski sistem bomo rešili, če ponovno zagotovimo, da bo učiteljski poklic ponovno tudi zanimiv moški poklic.«,
- ker je brezplačni vrtec ukrep družinske politike in obenem demografski korektiv, ni na mestu, da ga mešamo s predlogi za kakovost in pravičnost v šolstvu,
- zelo dober predlog ugodnejšega razmerja med številom otrok v razredu in učiteljicami, učitelji, bi lahko nadgradili s predlogom, da se za celotno 1. triado zagotovi dva učitelja (učitelj, vzgojitelj) v razredu,
- predlog, da bi se šole opremilo s polnilnicami za e-vozila, je sicer aktualen, ampak skregan z realnostjo. Ali še nihče ni doživel prometnega kolapsa zjutraj pred šolo ali ob kakšni prireditvi? Da bo gneča in zmeda še večja dodajmo še e-polnilnice. S tem se naj ukvarjajo občine v okviru prostorsko ureditvenih načrtov, ne pa šolniki.
- pri nivojskem pouku:
  - ne glede na nivo morajo imeti vsi otroci možnost, da dobijo vse ocene (petice tudi tisti z nižjega nivoja),
  - na nižjem nivoju naj se uporabijo drugačne metode dela, prilagojene "počasnejšim" otrokom,
  - obstajati mora (tudi v praksi) možnost prehajanja med nivoji tudi med šolskim letom (s tem se poveča motivacija),
- nagrajevanje učiteljev,
- strokovni delavci ne smejo biti samo na voljo, ampak morajo biti proaktivni, samoiniciativni in otroke spodbujati,
- poskrbeti, da se na visokošolski ravni posredovana znanja in pridobljene kompetence aktualizirajo (tudi v praksi, ne zgolj v učnih načrtih oz. na papirju); glede na naraščajoč delež otrok s PP naj postanejo kompetence dela z različnimi skupinami otrok s PP temeljne kompetence učitelja in kot takšne pridobljene v zadostnem obsegu že v času formalnega izobraževanja (kasnejša usposabljanja so zgolj nadgrajevanja).

12. Sodelovanje učiteljstva-staršev-šolskih oblasti v dobro otrok, učencev, dijakov...

Opažanja o pojavnih oblikah pri starših v sodelovanju z vrtci, s šolami:

- ne-sodelovanje z vrtcem ali šolo (neodzivnost v primerih nujnega reševanja težav z otroki – verbalno, fizično nasilje, nespoštljiv odnos do ljudi, zavestno motenje šolskega dela, nespoštovanje jasno določenih pravil ...)
- izjemna nekritična zaščitniška vloga staršev, ki svoje otroke poveljujejo in jim dovolijo neprimerno obnašanje, nesramnost, žaljivost, nespoštljivost do vzgojiteljev, učiteljev
- grožnje vzgojiteljem in učiteljem, kadar ni vse po njihovih pričakovanjih (ocenjevanje znanja, prenizki dosežki ...)
- zanemarjanje starševske dolžnosti v primerih, ko bi otroci potrebovali nujno zunanjo strokovno pomoč, starši ne želijo sprejeti pomoči, ne opravijo obiskov strokovnih ustanov, kadar so vanje napoteni z otroki
- lahkotno opravičevanje otrok od pouka (daljše odsotnosti otrok brez opravičil, jemanje otrok po več tednov od pouka, dnevov dejavnosti (opravičujejo tudi v primerih, ko je to škodljivo za otroke ...)
- ne priznajo, da imajo otroci težave, da se neprimerno vedejo, da so nasilni...
- otrok ne spodbujajo k doseganju učnih dosežkov, četudi imajo otroci to možnost
- vedno več otrok vstopa v šolo govorno (jezikovno) zanemarjenih, z izjemno slabo grobo in finomotoriko, z gibalnimi težavami, neurejenih, neredoljubnih, s slabimi higienskimi navadami, s slabimi prehranjevalnimi navadami ...
- napadalnost staršev in nespoštljivo vedenje do zaposlenih v šolstvu
- povezanost v različne družbene spletne skupine, na katerih zelo neprimerno ogovarjajo vzgojitelje in učitelje, širijo neresnice, se neprimerno izražajo ...
- na družbenih omrežjih rušijo avtoriteto zaposlenim v šolstvo, jemljejo ugled zaposlenim, blatijo ustanovo, v kateri imajo otroke
- raste število družin ločenih staršev, ki si otroke "podajajo" večkrat tedensko ali tedensko – otroci imajo pogosto čustvene, psihološke, duševne motnje zaradi teh načinov življenja
- raste število družin z nasilnimi vzorci obnašanja v družinskem okolju, ki jih otroci prenašajo na vrstnike.

Problematične točke (neuspešnega sodelovanja s starši v primeru nasilja in zanemarjanja otrok) glede na pojavno obliko nasilja:

- motenje pouka
- vrstniško nasilje: spolno, fizično, psihično in spletno
- družinsko nasilje
- kratenje pravice do izobraževanja: namerno izostajanja od pouka, opravičeno in neopravičeno, šolanje na domu.

Ugotovitve:

- velika skupina staršev krši temeljno zakonsko odgovornost (skrb za lastnega/lastne otroke) – podpiranje otroka na poti razvoja, osebnostne rasti, razvoja celovite osebnosti, samostojnosti, samozavesti, pozitivne samopodobe... in za neopravljeno vlogo ne odgovarjajo (posledice pri otrocih so na ramenih družbe)
- v osnovno šolo vstopa vedno več otrok, ki so večplastno zanemarjeni (v prehranjevalnih in higienskih navadah, v gibalnih spretnostih, zanemarjenih na področju grobe in fine motorike, izjemen primanjkljaj na govornem, besednem področju – področje jezikovnega izražanja postaja problem številka ena, na vedenjskem področju – absolutna odsotnost upoštevanja kakršnihkoli pravil, spoštovanja avtoritet, medosebnega spoštovanja, ne razvijajo jim delovnih in bralnih navad ...)
- izjemen porast otrokom neprimernega izražanja: preklinjanje, zmerjanje, ogovarjanje, laži ... (naučeni odrasli vzorci izražanja, ki jih je nemogoče izkoreniniti tekom izobraževanja, saj se otroci vračajo v domače okolje)
- zaznavamo vedno več primerov samopoškodovanja mladostnikov ter uporabe nedovoljenih substanc (ki staršem ne predstavljajo težave, saj celo pogosto vedo za jemanje le-teh)
- zaznavamo vedno večje število staršev, ki svojih otrok ne zmorejo usmerjati že v vrtcu, kar se nadaljuje v osnovni šoli – posledice dolgoročno zaznamujejo otroke in mladostnike, ker ne morejo napredovati in imajo zaradi tega manjše možnosti uspešnega poklicnega delovanja
- ekranske zasvojenosti postajajo neobvladljivo področje – poškodbe možganov, ki jih že dokazuje nevroznanost, bodo posledično vplivale na celotno družbo ter njen razvoj
- v mnogih primerih zaznavamo prepuščenost otrok in mladostnikov v času koncev tedna, počitnic, da starši nimajo nobenega pregleda, kje se otroci gibljejo, s kom se družijo, kako preživljajo prosti čas (v tem času se zgodi veliko nasilnih dejanj, posledice se trudimo odpravljati v šolah).

Vprašanja za razpravo:

- S katerimi zakonskimi spremembami doseči, da bodo starši, ki ne opravljajo starševske vloge odgovarjali za svoja dejanja?
- Kakšna je usmeritev države za ureditev tega področja, še posebej v primerih, ko starši dolgoročno in trajno delajo otrokom škodo ter jim preprečujejo zdrav intelektualni in osebnostni razvoj?

Mnenje ZASSS:

Dejstvo je, da obstajajo tudi starši z navedenimi pojavnimi oblikami, ki motijo, zato so opozorila na mestu. Na drugi strani tudi starši izpostavljajo, da obstajajo učitelji, ki ne opravljajo svojega dela v skladu s pravili ocenjevanja, vzgoje, itd. Vendar po našem mnenju ne enih ne drugih ni prevladujoče število, čeprav je o njih veliko razprav in podajanja mnenj. Da v prihodnje ne bi ostajali zgolj pri pavšalnih ocenah, utemeljenih na občutkih (ravnateljev, učiteljev in staršev), predlagamo pridobitev podatkov, na podlagi katerih bi ustrezno preučili in opredelili težave ter se z njimi sorazmerno pojavnosti in težavnosti primerov ukvarjali. Odgovornost ravnatelja in sveta staršev pa je, da z zglednim sodelovanjem deležnikov te pojavne oblike, njihove vzroke in posledice zmanjšajo, kolikor se da.

ZASSS trenutno ni izoblikoval posebnih mnenj za preostale skupine.

Zaključek

Zadnja večja prenova učnih načrtov in kataloga znanja je potekala med letoma 2007 in 2011. Sedaj je čas, da poleg učnih načrtov in kataloga znanja prenovimo tudi način poučevanja.

Pripravljena in predvsem izvedena reforma mora biti ustrezna in učinkovita.

Predstavnikom ZASSS je na posvetu ob naši skupščini leta 2019 predaval direktor RIC-a dr. Darko Zupanc, ki je povedal, da "Nobena reforma ne bo učinkovita, če ne bo prestopila praga razreda v šoli."

Želimo si reforme, ki je ne bo že ob vstopu v šolo povozil čas.

Lara Romih,
predsednica ZASSS